

بررسی طرح اظهار از راه دور (اظهار حمل) بر روی سیستم ثبتارش
آثار سیاست‌گذاری مدیران ستادی بدون استفاده از تجارب مدیران اجرایی

چندی است که در راستای ارتقاء کیفیت مدیریت بازرگانی خارجی، روش درج و استخراج و بکارگیری اطلاعات کالاهای وارداتی/صادراتی درحال دگرگون شدن است. ضمن درک نیازهای مدیران ارشد سازمانهایی چون گمرک ایران، وزارت صنعت، معدن و تجارت و بانک مرکزی متاسفانه احساس می‌شود روشهای اجرایی اتخاذ شده، نه تنها کمکی به اخذ اطلاعات و اعمال کنترلهای لازم نمی‌نماید بلکه باعث فلج شدن عملیات اجرایی نیز شده‌است. عبارت آشنای "هر سیستمی در شروع اجرا با اشکالاتی مواجه است" مستمسکی برای مدیران شده تا با روشهای سعی و خطا امور را به پیش ببرند و ابدا در فکر هزینه‌های گزافی که از این مسیر بر اقتصاد کشور تحمیل می‌شود نباشند. مقاله پیش‌رو در نظر دارد تا سیستم اظهار از راه دور (اظهار حمل) ایجاد شده در سامانه ثبتارش را مورد بررسی و نقد قرار دهد.

عملیات واردات کالا به کشور قاعدتا بایستی از ثبت سفارش آغاز شود. بدین معنی که پس از مذاکرات خریدار با فروشنده/فروشنندگان و انتخاب نهایی کالا، پیش فاکتور دریافتی از خریدار برای ثبت سفارش ارائه شده و پس از انجام تشریفات (که در حال حاضر اخذ ایران کد نیز در آن مجموعه دیده می‌شود) برای واردات با رویه بانکی، اعتبار به بانک کارگزار ارائه شده و پس از ثبت اعتبار، مراحل خرید قاعدتا شروع می‌شود (البته در شرایط کنونی و به دلیل مشکلات ارزی بخش تامین ارزی اعتبار نیز در حال حاضر در این مرحله اجرا می‌شود). پس از این مرحله کالا توسط فروشنده آماده شده و به مقصد خریدار حمل می‌گردد. پس از وصول کالا به قلمرو گمرکی و دریافت اسناد حمل و دریافت اسناد خرید (و ممهور شدن به مهر بانک و دریافت نامه تامین ارز و ثبت مشخصات اعتبار در سامانه نشر ۲ در رویه‌های بانکی)، بایستی با مراجعه به سامانه ثبتارش اظهارنامه حمل را تکمیل و پس از آن برای انجام تشریفات ترخیص به گمرک مراجعه گردد. این اقدامات ظاهرا برای حصول اطمینان از انطباق کالاهای وارده با مشخصات اعلام شده به وزارت صنعت، معدن و تجارت و بانکها و جلوگیری از سوءاستفاده‌های احتمالی، همچنین تکمیل آمار مورد نیاز برای مدیریت واردات است مشکلات پیش رو: ثبت سفارش بطور کلی حاوی اطلاعات زیر می‌باشد:

نام صاحب کالا، شماره ثبت سفارش، ردیف تعرفه، مشخصات کالا به همراه ایران کد، مقدار و مبلغ برای هر قلم کالا به اضافه کشورهای سازنده و ذینفع، نوع قرارداد، نوع ثبت سفارش و تامین ارز و مدت اعتبار و البته پارامترهای دیگری که در حال حاضر به آنها نمی‌پردازیم. یادآوری می‌گردد، سفارش اقلام هم گروه مثلا سازه‌های متفاوت یا رنگهای متفاوت از یک کالا بسیار طبیعی و معمول است بدون اینکه به طبقه‌بندی کالا لطمه‌ای بزند ولی به دلیل روش اعمال ایران کد در حال حاضر این محموله‌ها به تفکیک و جداگانه به عنوان اقلام مختلف ثبت سفارش در فرم مربوطه درج می‌گردند.

حال وارد کننده، پس از وصول کالا به قلمرو گمرکی برای اظهار از راه دور به سامانه ثبتارش مراجعه می‌کند،

۱- مطابق بخشنامه صادره، صاحب کالا می‌تواند در هر مرحله از انجام عملیات که از دریافت ارز از سیستم بانکی انصراف بدهد، با ارائه ۳ نسخه ثبت سفارش به گمرک مربوطه کالا را با رویه بدون انتقال ارز ترخیص نماید، ولی در این سیستم به دلیل تکمیل نشدن قسمت اعتبار توسط بانک (که بسیار هم طبیعی است چون اصولا صاحب کالا از رویه بانکی انصراف داده‌است!!!) امکان تکمیل مراحل وجود ندارد.

۲- اصولا سازه‌ها، رنگها یا تنوع کالای مورد خریداری، در زمان سفارش بر اساس مقادیر متعارف تعیین می‌گردد، ولی در زمان حمل بسیار محتمل است که به دلیل نیاز ضروری خریدار به یک کد خاص، یا موجودی فروشنده، بخشی از یک نوع از کالا با یک بخش دیگر یا حتی با یک بخش جدید عوض شود مثلا کالایی با ده رنگ مختلف خریداری شده و در زمان حمل به دلیل سفارش ساختی که خریدار دریافت کرده میزان یک رنگ را زیاده‌تر و

دیگری را کمتر می‌نماید به نحوی که میزان کل کالا ثابت بماند در این حالت نیز چون سیستم جدید وارد کننده را مجبور می‌نماید هر سطر از ثبت سفارش را به عنوان یک قلم کالا در سیستم گمرک منظور کند. این اقدام علاوه بر پیچیده شدن اظهارنامه گمرکی و به تبع آن افزایش امکان اشتباه و کاهش امکان کنترل محاسبات، مسائلی از قبیل تعداد نمونه مورد نیاز برای تعیین ماهیت و صدور گواهی استاندارد در صورت نیاز، عدم امکان دسترسی به تمامی اقلام به دلیل جانمایی در کانتینر، عدم امکان تکمیل مراحل ثبت اظهار از راه دور به سبب جابجا شدن مقدار کالای مورد سفارش با کالای وارده (که در بعضی از پیش فاکتورها بدون اعلام قبلی نیز مجاز است) را بوجود می‌آورد.

۳- تغییرات بسیار محتمل دیگر از قبیل مغایرت مقدار/وزن (ناشی از خرید وزنی کالا و تفاوت‌های جزئی در میزان کالا به دلیل محدودیت بسته بندی که آنهم عموماً تا ۵٪ کم و زیاد در اینگونه خریدها مجاز است)، مغایرت ارزش (بدلیل مغایرت وزن یا تعداد)، مغایرت وزن در خریدهای غیر وزنی بدلیل تقریبی بودن وزن در هنگام سفارش نیز از موارد دیگر است که باعث مختل شدن گردش کار و اعمال هزینه‌های گزاف به وارد کننده است.

پیشنهاد: با انتقال این سیستم از روی سرور ثبتارش بر روی سرور گمرک و انجام مراحل در این سرور، گردش کار بصورت زیر اصلاح می‌شود:

۱- اظهار در سیستم گمرک بر طبق روش معمول، در این روش فقط اصالت ثبت سفارش مطابق رویه جاری از روی پرتال ثبتارش قابل کنترل خواهد بود.

۲- انتقال خودکار اطلاعات ثبت سفارش به سیستم ثبتارش جهت اعمال کنترل‌های لازم، اطلاع از مغایرت‌های بوجود آمده، اطلاع از میزان ثبت سفارش‌هایی که منجر به واردات شده‌اند و ...

۳- ترخیص کالا

۴- تسویه در بانک کارگزار: در این مرحله نیز پس از مراجعه به بانک کارگزار جهت تسویه اعتبار، چنانچه اطلاعات اعتبار در سیستم گمرک ثبت شده‌باشد، بانک اقدام به تسویه نموده و در غیر اینصورت نسبت به موضوع بررسی و بر اساس آن عمل خواهد نمود

همچنین، چنانچه پیشنهاد به شکل فوق قابل قبول نباشد، می‌توان با قبول اظهار کالا در گمرک و ثبت در سامانه، مجوز صدور شماره ارزیابی در گمرک را منوط به دریافت اعلام عدم مغایرت توسط بازرگانی و دریافت اطلاعات اعتبار از بانک کارگزار نمود. خود این اقدام باعث می‌شود، زمانی که هم اکنون در انتظار انجام این عملیات هدر می‌رود، برای انجام تشریفات ترخیص مصرف شده و با هم‌پوشانی این دو زمان از تحمیل هزینه‌های بیشتر بر صاحبان کالا جلوگیری شود.

در خاتمه نظر مدیران و سیاست‌گذاران محترم را به این نکته جلب می‌نماید، با توجه به شرایط خاص اقتصادی و لزوم اتخاذ تصمیمات سریع برای مقابله با شیظنت‌های دشمنان خارجی و استکبار جهانی، طبیعی است که روش اجرایی فعلی در تجارت از روش‌های اسنادی فاصله گرفته‌باشد. همچنین یک اصل پذیرفته شده در طراحی سیستم‌های با گذرگاه‌های بحرانی (مثل صندوق فروشگاه، ایستگاه دریافت عوارض آزادراه‌ها، معبرهای ورود و خروج مسافر و همچنین ایستگاه انجام عملیات گمرکی)، مدیریت زمان و انتقال مرحله انجام امور زمان‌بر به خارج از گذرگاه بحرانی است، لذا شایسته است سیستم به گونه‌ای طراحی شود تا در زمان انجام تشریفات گمرکی، حداقل پیچیدگی و قیود لازم بر سیستم اعمال شده و مراحل کنترل به پس از ترخیص موکول شوند.

اصغر مظاهری

کارگزار گمرکی